

Ю. М. Попова,

к. е. н., директор,

Комунальна установа "Агенція місцевого розвитку територіальних громад Полтавського району"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1255-3350>

Б. О. Шевченко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри політекономії,

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3952-5205>

Т. А. Непокупна,

к. е. н., доцент, доцент кафедри політекономії,

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4688-5954>

С. В. Степаненко,

к. е. н., доцент, завідувач кафедри політекономії,

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1524-2577>

О. Є. Сакало,

к. і. н., доцент, доцент кафедри політекономії, магістр економіки,

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1136-6695>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.11.88

ФІНАНСИ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ І ПРОЄКТІВ З ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Y. Popova,

PhD in Economics, Director, Communal Institution "Agency for Local Development of Territorial Communities of Poltava District"

B. Shevchenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Political Economy,

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

T. Nepokupna,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Political Economy,

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

S. Stepanenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Political Economy,

Poltava National V. G. Korolenko Pedagogical University

O. Sakalo,

PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Political Economy, Master of Economics,

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

FINANCES OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE IMPLEMENTATION OF PROGRAMS AND PROJECTS FOR THE RESTORATION OF THE SOCIAL SPHERE OF UKRAINE

Стаття містить детальний аналіз практик залучення фінансових ресурсів міжнародних організацій до реалізації програм і проєктів з відновлення об'єктів соціальної сфери України в умовах воєнного стану. Предметом дослідження стали проблеми, пов'язані з недостатністю бюджетних ресурсів у фінансуванні відновлення зруйнованої соціальної інфраструктури. Увага зосереджена на проблемах грантового фінансування програм і проєктів з відновлення соціальної

сфери в Україні. Крім того, з'ясовані наслідки викликів для зусиль з відновлення соціальної сфери та запропоновані шляхи вирішення таких проблем. Обґрунтована ефективність застосування проєктного методу фінансування комплексу заходів з відновлення об'єктів соціальної сфери, доцільність їх імплементації до програм і стратегій місцевого розвитку, які мають спиратися на План та Програму комплексного відновлення України.

The article substantiates the relevance of the study of the problem of effective financing of the restoration of the social sphere of Ukraine in the conditions of external military aggression. It is noted that this is due to the reduction of the revenue part of local budgets as the main source of funding for social support programs, the absence of a comprehensive system of planning and financing expenses in the social sphere, which would contribute to the effective use of the limited financial resources of the state. In addition to the specified problems of financing the social sphere, there are specific regional problems caused by the migration of the population from the eastern to the central and western regions of the country.

All this really exacerbates the problem of finding funds, organizing effective mechanisms for their distribution and using them to solve the problems of financing the social sphere in the conditions of martial law. We believe that one of the directions of its solution can be the analysis of the existing experience of attracting the finances of international organizations in the implementation of projects for the restoration of objects of the social sphere of Ukraine.

The article establishes that the finances of international organizations play a decisive role in the restoration of the social sphere in Ukraine, which covers such areas as health care, education and social services. However, the process of obtaining and using the financial resources of international organizations, which mainly come in the form of grant funds for these purposes, is full of problems that prevent the effective implementation of projects and the fair distribution of benefits. The article contains a detailed analysis of the experience and practice of attracting financial resources of international organizations in the implementation of projects for the restoration of objects of the social sphere of Ukraine in the conditions of martial law. The conducted study delves into the problems associated with grant financing of the restoration of the social sphere in Ukraine, emphasizing the lack of transparency and limited monitoring mechanisms of this process, as well as the problems of corruption and mismanagement. In addition, the consequences of these challenges for the efforts to restore the social sphere are investigated and the ways to solve such problems are proposed, the justified effectiveness of the application of the project method of financing a set of measures for the restoration of social sphere objects, the feasibility of their implementation into local development programs and strategies, which must be based on the Recovery Plan of Ukraine.

Ключові слова: зовнішня військова агресія, фінансування соціальної сфери, фінанси міжнародних організацій, фінансові гранти, проєктне фінансування, програми місцевого розвитку.

Keywords: external military aggression, financing of the social sphere, finances of international organizations, financial grants, project financing, local development programs.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Для жодного з напрямів економічної стратегії держави озброєна агресія проти України не виявилася такою болючою і загрозливою потрясіннями, як для функціонування соціальної сфери. Падіння обсягів виробництва, структурні дисбаланси в економіці та криза державних фінансів різко скоротили можливості маневру у соціальній політиці та обсяги ресурсів, які можливо перерозподіляти між її окремими напрямками. Це призвело до стагнації соціальної сфери, що є небезпечним для стабільності суспільства в цілому.

Тому одним з важливих завдань влади усіх рівнів є проведення соціальної політики у частині забезпечення доступності щонайменше вразливих верств населення до базових соціальних послуг, до системи освіти та охорони здоров'я та інших підсистем і галузей національної економіки, які впливають на життєдіяльність суспільства у цілому. Суттєвою проблемою у реалізації цього завдання є те, що фінансування соціальної сфери здебільшого покладено на місцеві бюджети, дохідна база яких була значно скорочена за роки військового протистояння. Важливою проблемою є складнощі у налагодженні чітко працюючої системи планування фінансування витрат на соціальну сферу: з одного боку маємо обмежені фінансові ресурси держави, місцевих

органів влади, з іншого — невизначеність, що спричинена збройною агресією. На додаток до зазначених проблем фінансування соціальної сфери виникають ті, які зумовлені міграцією населення зі східних до центральних і західних регіонів країни, що збільшує навантаження на місцеві бюджети у частині допомоги внутрішньо переміщеним особам.

Все це вкрай загострює і актуалізує проблему віднаходження коштів, організації ефективних механізмів їх розподілу і використання для вирішення проблем фінансування соціальної сфери в умовах воєнного стану. Вважаємо, що одним з напрямів її розв'язання може бути аналіз існуючого досвіду залучення фінансів світових організацій у реалізації проєктів з відновлення об'єктів соціальної сфери України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Наукова думка з дослідження міжнародного руху фінансів представлена у працях зарубіжних і вітчизняних науковців, таких як Вернона Р., Вжосека М., Майєра Дж., Білоруса О. Г., Білошапки В. А., Гейця В. М., Жеваго К. В., Мозгового О. М. та ін. Вони обґрунтовують національні інвестиційні пріоритети, ефективні механізми залучення і використання іноземних фінансових ресурсів для вітчизняних проєктів у соціальній сфері. Однак умови утворення, розподілу та способи використання фінансів міжнародних організацій у соціальній сфері залишаються недостатньо дослідженими. Актуальність такого доведена фактом збереження і загострення соціальних проблем на тлі стабільного зростання світових інвестиційних потоків соціального спрямування за розмірами, за розширенням спектру їх джерел і адресації.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є аналіз досвіду залучення фінансів міжнародних організацій у реалізації проєктів з відновлення об'єктів соціальної сфери України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Російська збройна агресія щодо України спричинила у регіонах країни значні руйнування об'єктів соціальної інфраструктури. За оцінками експертів [1] станом на 01.04.2024 р. сума прямих збитків від руйнувань та пошкоджень цих об'єктів (соціальні об'єкти та установи, заклади освіти і науки, охорони здоров'я, культурні споруди, спортивні об'єкти, адміністративні будівлі тощо) складає близько 13,7 млрд дол. США. У розрізі галузей соціального сектору обсяги втрат такі:

1) житловий фонд та адміністративні будівлі: понад 50% житлового фонду у значній кількості міст та містечок було пошкоджено чи зруйновано — вартісний виграш прямих збитків становить 55,86 млрд дол. США;

2) охорона здоров'я: пошкоджено або зруйновано щонайменше 1284 заклади охорони здоров'я — прями задокументовані збитки складають 3,12 млрд дол. США;

3) освіта і наука: зруйновано щонайменше 380 та пошкоджено 3429 об'єктів освітньої інфраструктури —

прямі збитки від руйнувань становлять 6,8 млрд дол. США;

4) соціальний захист: постраждали 160 об'єктів соціального захисту населення, зокрема зруйновані або пошкоджені соціальні центри, геріатричні установи, санаторії, дитячі табори та дитячі будинки, інтернати, заклади по роботі з бездомними — прями збитки складають 0,2 млрд дол. США;

5) культура, спорт та туризм: пошкоджено чи зруйновано щонайменше 1804 об'єктів культури, 348 релігійних споруд, 343 об'єкти спорту і 164 туризму — прями збитки складають 2,4 млрд дол. США [1].

Враховуючи величезні збитки та руйнування особливо важливого значення набуває необхідність залучення фінансових та інших ресурсів у рамках проєктного підходу. Ключову роль у цьому процесі відіграють програми і проєкти міжнародних організацій. Так, у центрі уваги ООН протягом 2023 р. перебуває аналіз і розробка реформ політики для сприяння переходу від гуманітарної багатоцільової грошової допомоги (660 млн дол. США надано 3,9 млн осіб) до посилення національної системи соціального захисту для кращого визначення пріоритетності соціальних виплат і допомоги.

Зокрема, програма "Перехід" — інноваційне партнерство між урядом, ООН та зацікавленими сторонами в гуманітарній сфері та галузі розвитку завершила аналіз ситуації та розробила рекомендації щодо реформ політики: 374 тис. пенсіонерів, які проживають у прифронтових населених пунктах, отримали доплати, що дозволило забезпечити пенсійні виплати на рівні 3250 грн/місяць. ООН підтримала створення Офісу реформ соціального захисту при Міністерстві соціальної політики як інвестицію в розбудову спроможності щодо реформування політики та програм на національному і місцевому рівнях.

Важливою програмою соціального захисту у 2023 р. стало створення мультидисциплінарних команд в усіх закладах охорони здоров'я, які надають реабілітаційні послуги. Так, програма "Кращий догляд" зосереджена на забезпеченні благополуччя дітей. Програма — це партнерство ООН та уряду, спрямоване на запобігання роз'єднанню сімей, розширення можливостей альтернативного догляду та трансформацію закладів інституційного догляду для забезпечення можливостей сімейних форм виховання для всіх дітей. Упродовж 2023 р. реалізовані заходи були зосереджені на забезпеченні підтримки дітей і сімей на рівні громад, зокрема раннього втручання для дітей із затримками розвитку та інвалідністю, дітей, які зазнали або стали свідками насильства та небального ставлення, а також дітей, яким загрожує роз'єднання із сім'єю [2, с. 19].

Для підвищення безпеки офлайн навчання ООН підтримала розробку проєктів інклюзивних приміщень шкіл і укриттів. У 2023 р. відремонтовано та обладнано 995 шкіл і дитсадків, зокрема з облаштованими укриттями. Загалом понад 80 тис. дітей скористалися відновленою освітньою інфраструктурою. Крім інвестування у відновлення інфраструктури, ООН продовжувала надавати підтримку в розробці та реалізації заходів з охорони психічного здоров'я та благополуччя учнів і вчителів. Це передбачало розробку акредитованих курсів для вчителів і шкільних психологів. 50 000 вчителів прой-

шли курс навчання із цифрової педагогіки, а 13 000 приєдналися до спільноти практиків для обміну знаннями та досвідом.

ООН надала підтримку Уряду України у розробці та реалізації національної політики у сфері надання якісних послуг з охорони психічного здоров'я. У рамках міжвідомчої співпраці, за підтримки ООН урядом було розроблено та ухвалено Національну дорожню карту із психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. Документ окреслює пріоритетні заходи у сфері охорони психічного здоров'я і психосоціальної підтримки та зосереджується на конкретних уразливих верствах населення: ветеранах, ВПО, особах з інвалідністю, постраждалих від гендерно зумовленого насильства, постраждалих від мін. Крім того, агенції ООН та партнери працювали над покращенням послуг з охорони психічного здоров'я на рівні громад. Понад 20 тис. працівників первинної медико-санітарної допомоги пройшли навчання з питань лікування поширених психічних розладів, 5700 медпрацівників пройшли навчання за Програмою дій із подолання прогалин у сфері психічного здоров'я і майже 33 тис. дітей і дорослих скористалися послугами психологічної підтримки за місцем проживання.

Агенції ООН використовували інноваційні методи для інтеграції послуг з охорони психічного здоров'я в заходи із забезпечення засобів до існування, як-от: програми розвитку навичок молоді, які поєднували механізми подолання стресу, підвищення обізнаності щодо психічного здоров'я. Окрім цього, у 2023 р. понад 2000 медичних закладів отримали медичне обладнання й предмети медичного призначення; понад 5 млн матерів і дітей отримали послуги первинної медико-санітарної допомоги за програмами ООН; підтримано імунізацію та запобігання спалахам інфекційних захворювань, а також протидію онкологічним та неінфекційним захворюванням; 5 лабораторій отримали обладнання для реагування на поліомієліт та посилили діагностичні можливості для реагування на надзвичайну ситуацію через спалах поліомієліту [2, с. 19].

Німецький фонд міжнародного співробітництва GIZ Ukraine продовжує реалізовувати проекти, спрямовані на відновлення соціальної інфраструктури по всій Україні. Найбільше проектів реалізується в громадах, близьких до кордону з країною-агресором, де окупованих областей та прифронтових регіонах. У своїй діяльності GIZ сприяє стійкості суспільства. Він пропонує проекти, спрямовані на медичну та психосоціальну підтримку, зокрема дітям, жінкам, ветеранам та внутрішньо переміщеним особам [3]. Мова йде про підтримку стійких міст і відновлення в Україні; посилення цивільного захисту з містами та муніципалітетами; психосоціальну підтримку в Україні; підтримку соціальної єдності, стійкості та стабільності; сприяння згуртованості — запобігання конфліктам і насильству; поліпшення охорони здоров'я та соціальних послуг на сході України тощо.

Таблиця 1. Підтримка інфраструктурних проектів України від URTF

Найменування проєкту	Потреби у фінансуванні, млн дол. США	Забезпечене фінансування, вид фінансування
Відновлення основної логістичної інфраструктури та приєднання до мережі (RELINC)	585	100 млн дол. США – грант URTF
Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя (HEAL)	500	100 млн євро – позика МБПП 10 млн дол. США – грант GFF – Глобального фонду з фінансування програм для жінок, дітей та підлітків 110 млн дол. США – грант URTF
Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей (HOPE)	800	162,5 млн дол. США – грант URTF 70 млн дол. США – Цільовий фонд ADVANCE Ukraine
Екстрений проєкт з інклюзивної підтримки відновлення аграрної сфери (ARISE)	550	320 млн дол. США – грант URTF 230 млн дол. США – Цільовий фонд ADVANCE Ukraine

Потужною організацією, яка надає Україні підтримку для відновлення соціальної інфраструктури, є Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), з яким укладаються рамкові кредитні угоди. Від самого початку повномасштабного вторгнення агресора в Україну ЄІБ виділив негайну допомогу країні — 2 млрд євро на екстрену відбудову інфраструктури, зруйнованої російськими військами. Завдяки ініціативі "EU for Ukraine" та її фонду "EU for Ukraine Fund" ЄІБ посилює діяльність в Україні у співпраці та координації з Європейською комісією, Європейським парламентом, державами-членами ЄС і іншими міжнародними партнерами [4].

Ключовим елементом платформи для співпраці в межах Фонду мультидонорських ресурсів для фінансування інфраструктурного та інституційного розвитку України є URTF — Ukraine relief, recovery, reconstruction and reform trust fund (табл. 1) [5].

Нині діючими є дві програми з відновлення України, фінансовані ЄІБ: 1) "Надзвичайна кредитна програма для відновлення України" з бюджетом у 200 млн євро; та 2) "Програма з відновлення України" із фінансуванням у розмірі 340 млн євро. Обидві рамкові кредитні угоди підписано відповідно у 2014 та 2020 рр. між ЄІБ та Україною. Головна мета цих угод — надати місцевим органам влади ресурси для відновлення об'єктів соціальної інфраструктури на їх території, а також покращити умови проживання внутрішньо переміщених осіб приймаючих територіальних громад. Станом на березень 2024 р. в рамках "Надзвичайної кредитної програми для відновлення України" реалізовано 97 проектів з відновлення навчальних закладів, медичних центрів та будівництва соціального житла. Наступні 66 проектів будуть втілені упродовж 2024—2025 рр. "Програма з відновлення України" включає 155 проектів відбудови або будівництва соціальної інфраструктури протягом 2024—2025 рр. За впровадження цих програм відповідають Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України разом із Міністерством фінансів України. Разом з тим, проєктами щодо реконструкції цілком підлягають управлінню органами місцевого самоврядування. Своєю чергою, ПРООН в Україні надає технічну допомогу, яка сприяє ефективній реалізації проектів у рамках програм [4].

За ініціативи Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури Урядом України у 2024 р. за-

Таблиця 2. Індикатори Плану Відновлення України

№ з/п	Показники	10 років	2023–2025 рр.	2026–2036 рр.
1.	Кількість проєктів, од.	850	580	270
2.	Щорічний приріст реального ВВП	> 7%		
3.	Фінансування, млрд дол. США	>750	> 350	> 400
4.	Індекс економічної складності	ТОП-25 країн	ТОП-40 країн	ТОП-25 країн
5.	Індекс Людського капіталу	ТОП-25 країн	ТОП-40 країн	ТОП-25 країн

тверджено розподіл субвенції в обсязі 2,3 млрд грн. Згідно рішення Кабінету Міністрів, субвенція направлена місцевим бюджетам для реалізації проєктів у рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України. У рамках програми буде реалізовано 66 проєктів, спрямованих на відновлення соціальної інфраструктури та об'єктів житлово-комунального господарства в регіонах, що зазнали руйнувань від військової агресії [6].

Головний орган виконавчої влади, наділений повноваженнями втілювати державну політику щодо відновлення і розвитку інфраструктури, зокрема соціальної — Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України. Так, у 2023 р. Агентство відновлення розпочало роботи із комплексного відновлення громад Чернігівської, Херсонської та Київської областей. Зокрема, протягом 2023 р. почали реалізацію 200+ житлових об'єктів та соціальної інфраструктури, цілодобово будували 145 км водогону, аби забезпечити понад 1,5 млн жителів цих областей питною водою після підриву Каховської ГЕС [7]. Основними джерелами фінансування є ЄБРР, ЄІБ, Світовий банк, країни-партнери в різних співвідношеннях, а також державний бюджет. У 2023 р. Урядом запроваджено програму "єВідновлення" для тих громадян, чиє житло було пошкоджене або зруйноване внаслідок військових дій. Програма дає можливість отримати до 200 тис. гривень компенсації. До кінця року понад 43 тис. родин отримали грошову допомогу для ремонту пошкодженого житла, та майже 1,5 тис. родин придбали нове житло. У 2024 р. Україна подала заявку з метою залучення коштів Банку розвитку Ради Європи

для отримання фінансування на продовження програми компенсацій за знищене житло [8].

Як зазначалося вище, головним програмним документом, який визначає довгостроковий вектор і цілі розвитку громад та включає портфель програм і проєктів, націлених на досягнення цих цілей, є Стратегія розвитку громади. Наявність стратегії відкриває доступ до міжнародного фінансування з боку зарубіжних донорів. За її відсутності залучити фінансування буде досить проблематично. Аналіз статистичних даних свідчить, що кожен регіон України уже затвердив свою Стратегію регіонального розвитку. Проте тільки 91% громад розробили і затвердили Стратегії розвитку. Це означає, що регіони отримують доступ до зовнішніх коштів на відновлення. Проте може з'явитися соціальний конфлікт через відмову фінансування об'єкта соціальної інфраструктури тієї чи тієї громади у зв'язку з відсутністю Стратегії розвитку/відновлення цієї громади. Лідерами за кількістю затверджених Стратегій є: Вінницька (95%), Полтавська (80%), Івано-Франківська (74%), Львівська (74%) та Миколаївська (73%) області [9].

У ході розробки стратегічних документів на регіональному і локальному рівнях, які передбачають управління соціальною сферою, доцільно спиратися на План відновлення України, спрямований на прискорення стійкого економічного зростання [10]. Цільові показники реалізації плану наведені у табл. 2.

Важливу роль у підготовці стратегічних документів відіграє співпраця з міжнародними програмами і проєктами (рис. 1).

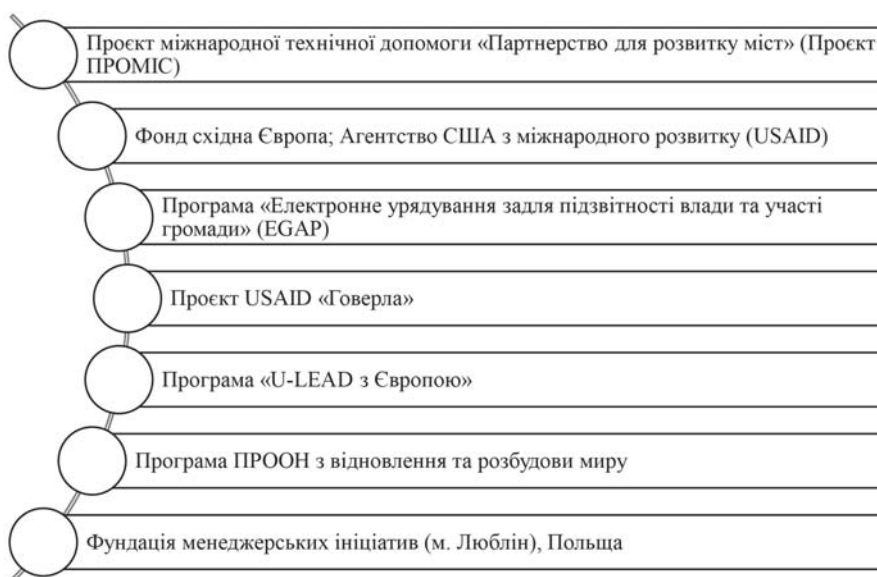

Рис. 1. Міжнародні програми і проєкти, що допомагають в управлінні соціальною сферою

Джерело: [9].

Отже, допомога міжнародних партнерів — кредити, позики, гранти тощо потрібні для підтримки бюджету, а також для реалізації конкретних проєктів відбудови та/або допомоги. Особливе місце у системі міжнародної фінансової допомоги посідають гранти — гроші, надані урядами інших країн, міжнародними організаціями та фондами. Їхня головна перевага полягає в тому, що ці гроші можна використовувати для конкретних проєктів або цілей, пов'язаних із відновленням регіонів, і їх не потрібно повертати, якщо грантодавець чи розпорядники коштів дотримуються умов, оголошених грантодавцями чи розпорядниками коштів.

У фінансуванні відновлення регіонів України гранти відіграють важливу роль: вони сприяють за-

лученню необхідних ресурсів для відновлення економіки у цілому та соціальної сфери зокрема, допомагають розвивати партнерства з іноземними організаціями, привертають увагу світової громадськості до проблем відновлення України. Наразі основним джерелом фінансування для відновлення соціальної інфраструктури є грантові кошти та адресна фінансова допомога міжнародних фінансових установ і інститутів, а також державні фонди відновлення та урядові субвенції. Світові фінансові установи та інститути відрізняються від останніх тим, що вони не створюють додаткового боргу в бюджеті, а навпаки, мінімізують ризики нецільового їх використання.

Водночас донори грантових коштів та адресної фінансової допомоги можуть висувати обґрунтовані вимоги щодо чіткої цільової спрямованості використання виділених коштів та прозорості і зрозумілої алгоритмізації цього процесу. Набутий досвід свідчить, що оптимальним механізмом залучення фінансової допомоги міжнародних донорів стають конкретні проекти з відновлення об'єктів соціальної інфраструктури, реалізація яких інтегрована у програми і стратегії розвитку та відновлення регіонів.

У цілому, залучення грантових коштів від міжнародних організацій відбувається відповідно до цілей і завдань Програм комплексного відновлення економіки України — стратегічних документів, "у яких громади викладають свої плани відбудови на середньострокову перспективу... з урахуванням усіх факторів, викликів та потреб, які можуть грати важливу роль для їхнього розвитку у майбутньому", які мають бути напрацьовані громадами на період до 2027 р. [11]. Відповідно до розробленої USAID DOBRE Методики формування Програми комплексного відновлення території територіальної громади, ця Програма "...визначає основні просторові, містобудівні та соціально-економічні пріоритети політики відновлення і включає комплекс заходів для забезпечення відновлення території ТГ, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України або які є місцями концентрації соціально-економічних, інфраструктурних, екологічних чи інших кризових явищ" [12, с. 5]. Ця Методика може бути використана не лише територіальними громадами, які постраждали від збройної агресії, але й суб'єктами публічної політики інших, відносно вцілілих територіальних утворень: органами місцевого самоврядування, представниками бізнесу, суб'єктами громадянського суспільства, представниками наукового співтовариства. Щодо соціальної сфери, то у документі розміщена інформація про проектні потужності мереж освіти та охорони здоров'я, об'єктів культури, туризму та спорту на прикладі Чугуївської міської ТГ, Балаклійської міської ТГ, Старосалтівської селищної ТГ Харківської області станом на 01.01.2023 р. [12, с. 67—76]. Слід зазначити, що наразі вже 126 громад прийняли рішення про розроблення Програм комплексного відновлення на своїй території [11].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, станом на сьогодні міжнародні організації відіграють суттєву роль у фінансуванні та реалі-

зації програм і проєктів з відновлення соціальної сфери України, спрямовуючи фінансову підтримку на відновлення таких галузей соціального сектору: житловий фонд, заклади охорони здоров'я, освітньо-наукова інфраструктура, об'єкти соціального захисту, культури, спорту і культури. Окрім фінансових ресурсів, міжнародні організації надають технічну допомогу та діляться експертними знаннями щодо розробки стратегій, проведення досліджень та навчання місцевих фахівців, що сприяє ефективнішому плануванню та реалізації проєктів. Важливим також видається співпраця і координація зусиль між міжнародними організаціями та державними і місцевими органами влади.

Однак, незважаючи на значну допомогу, вважаємо, що існують певні проблеми та виклики, які можуть перешкоджати реалізації проєктів та справедливому розподілу вигод. Однією з таких проблем є непрозорість процесу розподілу грантів. Не завжди критерії відбору одержувачів грантів і проєктів, під які вони залучаються, є чітко визначеними. Крім того, недосконалі механізми моніторингу реалізації проєктів, що фінансуються за рахунок грантів, посилюють ризики нецільового використання коштів або відхилення проєктів від запланованих цілей. Відсутність нагляду може не лише погіршити ініціативи, що фінансуються за рахунок грантів, але й підірвати підзвітність та ефективність використання ресурсів. Також проблемами є бюрократичні перепони, корупція та нестача кваліфікованих кадрів, які можуть ускладнювати ефективну реалізацію проєктів.

Щоб пом'якшити проблеми, пов'язані з грантовим фінансуванням відновлення соціальної сфери в Україні, доцільно реалізувати декілька стратегій. Посилення підзвітності та механізмів нагляду має вирішальне значення для забезпечення ефективного та прозорого використання грантових коштів. Встановивши надійні системи моніторингу та оцінки, органи влади можуть відстежувати хід виконання проєктів, виявляти порушення та притягувати до відповідальності неефективних управлінців. Підвищення прозорості в розподілі грантів і відборі проєктів є ще однією ключовою стратегією для вирішення проблеми міжнародного грантового фінансування у частині його залучення. Сприяючи прозорості, зацікавлені сторони можуть бути впевненими у чесності використання грантових коштів. Крім того, спроможність до ефективного управління проєктами та фінансового менеджменту має важливе значення для максимізації позитивних соціально-економічних ефектів проєктів, що фінансуються за рахунок грантів.

Отже, фінансування відновлення соціальної сфери пов'язане зі значними викликами, що зумовлені продовженням військових дій на території України. Тому необхідно впроваджувати стратегії, які передбачають підзвітність, прозорість, зосередженість на пріоритетах відновлення і розбудови соціальної сфери. Загалом, фінансова, технічна та консультативна допомога міжнародних організацій є необхідною складовою процесу відновлення соціальної сфери України.

На наше переконання, напрям подальших розвідок щодо пошуку шляхів розв'язання зазначених проблем має полягати у площині поширення і удосконалення практик та позитивного досвіду залучення фінансів міжнародних організацій для реалізації проєктів з

відновлення і розвитку соціальної сфери, які інтегровані у стратегії і програми розвитку економіки територіальних громад.

Література:

1. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. KSE Інститут. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_-_Damages_Report.pdf (дата звернення: 15.04.2024).
2. Браун Д. Річний звіт про результати діяльності у сфері відновлення за 2023 рік. Організація Об'єднаних Націй в Україні. 2024. URL: <https://ukraine.un.org/uk/265953-річний-звіт-про-результати-діяльності-у-сфері-відновлення-за-2023-рік> (дата звернення: 12.03.2024).
3. The Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. URL: <https://www.giz.de/en/worldwide/302.html> (дата звернення: 04.05.2024).
4. Сушицька О. "Програма з відновлення України" від ЄІВ розгортається з проєктів будівництва критично важливої інфраструктури. European Investment Bank Communication Department. March, 2024. URL: <http://surl.li/tpgfd> (дата звернення: 22.03.2024).
5. Шемякін Д. Процес, мотивація та KPI: чи реальний проєктний підхід у публічному управлінні. Економічна правда. 27 грудня. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/12/27/708158/> (дата звернення: 18.04.2024).
6. Затверджено фінансування 66 проєктів відновлення в регіонах. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zatverdzheno-finansuvannia-66-proektiv-vidnovlennia-v-rehionakh> (дата звернення: 01.05.2024).
7. Агентство відновлення торік розпочало відбудову понад 200 об'єктів житла та інфраструктури. Укрінформ. URL: <http://surl.li/tpgjr> (дата звернення: 03.05.2024).
8. Рада асоціації Україна-ЄС: ключові пріоритети відновлення — житло, експортна логістика, критична та соціальна інфраструктура. Урядовий портал. URL: <http://surl.li/tpgmv> (дата звернення: 10.05.2024).
9. Понад 90% громад розробляють або вже затвердили стратегічні документи розвитку. Міністерство відновлення. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35390.html> (дата звернення: 15.05.2024).
10. План відновлення України: веб-сайт. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 03.05.2024).
11. Відновлення на місцевому рівні: які реальні кроки можуть зробити громади для створення програм комплексного відновлення. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vidnovlennia-na-mistsevomu-rivni-iaki-realni-kroky-hromady-mozhut-zrobyty-dlia-stvorennia-prohram-kompleksnoho-vidnovlennia#:~:text=Програми%20комплексного%20відновлення%20-%20стратегічні%20документи,для%20їхнього%20розвитку%20у%20майбутньому> (дата звернення: 20.05.2024).
12. Методика формування Програми комплексного відновлення території територіальної громади. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/895/Методика_ПКВ.pdf

References:

1. KSE (2024), "Report on direct damage to infrastructure from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine as of the beginning of 2024", available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (Accessed 15.04.2024).
2. Braun, D. (2024), "Annual Recovery Results Report 2023 — United Nations in Ukraine", available at: <https://ukraine.un.org/uk/265953-річний-звіт-про-результати-діяльності-у-сфері-відновлення-за-2023-рік> (Accessed 12.03.2024).
3. The Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH (2024), available at: <https://www.giz.de/en/worldwide/302.html> (Accessed 04.05.2024).
4. European Investment Bank Communication Department (2024), "EIB-backed Ukraine Recovery Programme kicks off as critical infrastructure projects get underway", available at: <http://surl.li/tpgfd> (Accessed 22.03.2024).
5. Shemiakin, D. (2023), "Process, motivation and KPI: is the project approach in public administration real", available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/12/27/708158/> (Accessed 18.04.2024).
6. Government portal (2024), "Funding approved for 66 restoration projects in regions", available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/zatverdzheno-finansuvannia-66-proektiv-vidnovlennia-v-rehionakh> (Accessed 01.05.2024).
7. Ukrinform (2024), "Last year, the Reconstruction Agency began the reconstruction of more than 200 housing and infrastructure facilities", available at: <http://surl.li/tpgjr> (Accessed 03.05.2024).
8. Government portal (2024), "EU-Ukraine Association Council: key recovery priorities — housing, export logistics, critical and social infrastructure", available at: <http://surl.li/tpgmv> (Accessed 10.05.2024).
9. Ministry for Communities, Territories and Infrastructure Development of Ukraine (2024), "More than 90% of communities are developing or have already approved strategic development documents", available at: <https://mtu.gov.ua/news/35390.html> (Accessed 15.05.2024).
10. Ukraine Recovery Plan (2024), available at: <https://recovery.gov.ua/> (Accessed 03.05.2024).
11. Ministry for Communities, Territories and Infrastructure Development of Ukraine (2023), "Local Recovery: What Real Steps Communities Can Take to Build Comprehensive Recovery Programs", available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/vidnovlennia-na-mistsevomu-rivni-iaki-realni-kroky-hromady-mozhut-zrobyty-dlia-stvorennia-prohram-kompleksnoho-vidnovlennia#:~:text=Програми%20комплексного%20відновлення%20-%20стратегічні%20документи,для%20їхнього%20розвитку%20у%20майбутньому> (Accessed 20.05.2024).
12. USAID (2023), "Methodology for the formation of the Program for the comprehensive restoration of the territory of the territorial community", available at: https://decentralization.ua/uploads/library/file/895/Методика_ПКВ.pdf (Accessed 20.05.2024).

Стаття надійшла до редакції 28.05.2024 р.